



Mag. Goran Klemenčič
MINISTRSTVO ZA PRAVOSODJE
Župančičeva 3
1000 LJUBLJANA

Ljubljana, 1.12.2014

PRIPOMBE K PREDLOGU ZAKONA O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH ZAKONA O BREZPLAČNI PRAVNI POMOČI (EVA: 2013-2030-0118)

Spoštovani,

Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC skupaj z vsemi zgoraj navedenimi nevladnimi organizacijami na Vas naslavlja usklajen predlog glede sprememb na področju brezplačne pravne pomoči. Predlog sprememb in dopolnitev Zakona o brezplačni pravni pomoči v delu, ki se nanaša na ukinitve prvega pravnega nasveta po našem mnenju ni skladen z namenom zakona, predvsem pa ni opravljena ustrezna ocena stanja, ki bi takšno spremembo sploh utemeljevala.

V zvezi z institutom prvega brezplačnega pravnega nasveta se namesto njegove v 13. členu predlagane ukinitve predlaga njegova poenostavitev po principu »vse na enem mestu in hkrati«. In sicer tako, da se obseg preverjanja upravičenosti do prvega pravnega nasveta skrči in obenem poenostavi:

1. preverja se samo finančni položaj prosilca, ne več celotne družine
2. preverjanje poteka na podlagi pretekle odločbe o odmeri dohodnine
3. preverjanje izvajajo izvajalci brezplačnega pravnega nasveta, ne več sodišča.

Prednosti predlaganega sistema:

- večja stroškovna učinkovitost sistema brezplačne pravne pomoči ob mnogo večji dostopnosti
- odprava administrativnih ovir
- večja in hitrejša dostopnost brezplačnega prvega pravnega nasveta
- zmanjšanje števila novo začelih (sodnih) sporov

Z novelo ZBPP-B iz 2008 se je institut prvega pravnega nasveta administrativno toliko zapletel, da ni več niti stroškovno učinkovit niti zares dostopen tistim, ki ga potrebujejo.

Pred 2008 je bil celoten strošek države pri posameznem prvem pravnem nasvetu 18 evrov, kolikor je znašalo predpisano povračilo izvajalcu. Danes znaša strošek posameznega pravnega nasveta vsaj 61 evrov. Po neuradnih podatkih sodišč posamezna odobritev prvega pravnega nasveta od prejema vloge do izdaje napotnice zahteva minimalno 4 ure dela sodnega osebja (od tega cca. 3 ure opravi višji pravosodni svetovalec v najmanj 34. plačnem razredu, ostalo pa referent), kar stroškovno okvirno

pomeni vsaj 43 evrov (3 x vsaj 12 evrov bruto na uro za svetovalca + 7 evrov bruto za uro referenta), k čemur je potem potrebno prišteti še 18 evrov povračila izvajalcu.

Z novelo v 2008 pa se prvi pravni nasveti z vidika države niso sami izjemno podražili, ampak so postali tudi stroškovno popolnoma neučinkoviti. Postopek odobritve pravice stane kar 3-krat več, kot je vredna pravica sama, in je torej bistveno predrag. Postopek pa ni nesorazmeren samo po kriteriju cene, ampak tudi po kriteriju zahtevnosti. Preverjanje premoženjskega in finančnega stanja prosilca je po svojem obsegu namreč tako rekoč enako preverjanju pri otroškem dodatku, denarni socialni pomoči, varstvenem dodatku itd., čeprav pri teh vrednost pridobljene pravice daleč presega vrednost prvega pravnega nasveta (otroški dodatek v povprečju 70 EUR na mesec, denarna socialna pomoč pa 260 EUR).

Druga nevhvaležna posledica zahtevnosti aktualnega postopka preverjanja je njegova izjemna zamudnost. Po izkušnjah sodišč postopki trajajo od enega do dveh mesecev, saj morajo vmes sodišča pridobiti finančne podatke o prosilcih od drugih organov. Za odobritev ½-urnega nasveta je torej potrebno čakati vsaj 720 ur ali kar 1440-krat dlje.

Zato res ne čudi, da je v petih letih od uvedbe preverjanja število prvih pravnih nasvetov padlo z več kot 10 000 v 2007 na 215 v 2013. Ne da ljudje pravnega nasveta ne bi potrebovali ali iskali, ampak ker je postopek tako časovno potraten, se mu ljudje raje izognejo, poleg tega pa po informacijah strank osebje sodišč stranke odvrča od tega instituta. Če pri tem upoštevamo še »administrativno nepismenost« velikega dela socialno ogroženega prebivalstva in njihov strah pred institucijami ter slaba razpršenost dostopa, saj je v Sloveniji npr. le 11 okrožnih sodišč, izjemno nizko število koriščenja prvega pravnega nasveta ne more presenečati.

Da veljavni sistem enostavno ne deluje, kljub temu, da potreba popravnem nasvetu med socialno ogroženimi sunkovito narašča (kar opozarjajo tako Varuh človekovih pravic kot sodniško združenje in odvetniška zbornica), plastično dokazujejo tudi primeri, ko so zaradi nedelovanja sistema in posledične stiske socialno ogroženih pravno pomoč morale začeti zagotavljati kar nevladne organizacije in občine (v 2013 npr. Zveza prijateljev mladine v sodelovanju z eno od odvetniških družb in Občina Piran v sodelovanju s Pravnim centrom za varstvo človekovih pravic Piran).

Namesto njegove opustitve bi bilo zato potrebno sistem prvega pravnega nasveta preurediti tako, da se odpravijo administrativne ovire oz. nesorazmernost postopkov odobritve; in sicer na način, kot se predlaga zgoraj – z uvedbo sistema »vse na enem mestu in hkrati«, pri čemer se obenem poenostavi še preverjanje samo.

Namesto sedanjega sistema, v katerem mora prosilec, zato da bi prišel do prvega pravnega nasveta, najprej na sodišče, kjer odda vlogo, in nato vsaj en mesec čaka, da mu izdajo napotnico, s katero gre potem k izvajalcu, predlog prinaša sistem, kjer prosilec pri izvajalcu opravi vse in naenkrat: ko se oglasi pri njem, izvajalec na podlagi njegove zadnje dohodninske odločbe preveri, ali je do brezplačnega pravnega nasveta upravičen, in mu ga v primeru, da je, takoj tudi ponudi.

Postopek bo tako ne samo stroškovno daleč bolj učinkovit, ampak tudi prijaznejši do oseb, ki pravni nasvet potrebujejo in si ga zaradi svojega socialnega stanja drugače ne morejo privoščiti. Bo tudi bistveno bolj dostopen, saj vstopne točke ne bodo več samo na sodiščih.

Finančne posledice predlagane ureditve so zanemarljive. Četudi bi število prosilcev drastično naraslo in se vrnilo na raven izpred 2007, ko jih je bilo 10 000, bi skupen strošek nudenja brezplačnega pravnega

nasveta še vedno znašal samo 180 000 evrov, kar je skromna 3,2 % današnjega stroška celotnega sistema brezplačne pravne pomoči. Pri tem bi bil strošek najverjetneje še nižji, saj se pričakuje, da se bo zaradi novega sistema zmanjšalo povpraševanje po brezplačnem pravnem svetovanju, ki presega prvi pravni nasvet, zastopanju in oprostitvah plačila stroškov sodnih postopkov. Bistvo prvega pravnega nasveta je namreč, da se upravičencu pojasni njegov pravni položaj in (predvsem) svetuje, kako spor rešiti izvensodno. Pozitivna posledica novega sistema prvega pravnega nasveta bo tako tudi zmanjšanje števila novo začelih sodnih sporov, kar še dodatno zmanjšuje strošek države.

Predlagamo spremembo 13. člena predloga, ki se nanaša na črtanje 25. člena Zakona o brezplačni pravni pomoči in sicer tako, da se 13. člen predloga glasi:

13. člen

25. člen se spremeni tako, da se glasi:

»Za prvi pravni nasvet se šteje pojasnilo upravičencu o pravnem položaju v njegovi zadevi in kratek nasvet o možnosti za sklenitev izvensodne poravnave, o pravicah in obveznostih pri uvedbi postopka, o pristojnosti sodišča, o procesnih pravilih, stroških in načinu izvršitve odločbe.

Pravni nasvet iz prejšnjega odstavka se upravičencem lahko posreduje tudi v splošnem upravnem postopku v zadevah zdravstvenega, pokojninskega, invalidskega in socialnega zavarovanja in zavarovanja za primer brezposelnosti.

Upravičencu se dodeli brezplačna pravna pomoč v obliki prvega pravnega nasveta, če njegov povprečni mesečni dohodek v preteklem letu oziroma v predpreteklem letu, če podatki za preteklo leto še niso na voljo, ne presega minimalnega dohodka in če v isti zadevi še ni prejel prvega pravnega nasveta. Izpolnjevanje pogojev na hiter način preveri oseba, ki nudi takšno obliko brezplačne pravne pomoči, z vpogledom v odločbo o odmeri dohodnine, zadnji obračun akontacije dohodnine od dohodka iz dejavnost ali v drugo listino ali odločbo, iz katere so razvidni dohodki prosilca in z vpogledom v centralno evidenco upravičencev do brezplačne pravne pomoči iz tretjega odstavka 52. člena tega zakona (v nadaljnjem besedilu: centralna evidenca upravičencev).

Če oseba, ki nudi brezplačno pravno pomoč v obliki prvega pravnega nasveta, ugotovi, da prosilec izpolnjuje pogoje iz prejšnjega odstavka, mu takoj nudi tako pomoč in o tem napravi uradni zaznamek v centralni evidenci upravičencev.

Če oseba, ki nudi brezplačno pravno pomoč v obliki prvega pravnega nasveta, ugotovi, da prosilec ne izpolnjuje pogojev iz tretjega odstavka, odkloni nudenje take pomoči. Prosilec lahko v tem primeru po predpisanem postopku pri pristojnem organu za BPP zaprosi za dodelitev pravice do brezplačne pravne pomoči.

Prosilec ima v isti zadevi pravico samo do enega prvega pravnega nasveta. Podatke o tem, ali je prosilec v isti zadevi že prejel prvi pravni nasvet, pristojni organ za BPP pridobi z vpogledom v centralno evidenco upravičencev do brezplačne pravne pomoči iz tretjega odstavka 52. člena tega zakona.

Nudenje prvega pravnega nasveta ne sme trajati več kot pol ure, razen če za daljše trajanje obstajajo utemeljeni razlogi, zlasti zapletenost in obsežnost zadeve. V tem primeru mora oseba, ki nudi brezplačno

pravno pomoč v obliki prvega pravnega nasveta, v zapisniku iz 40. člena tega zakona natančno navesti razloge za daljše trajanje.«

Lep pozdrav,
Katarina Bervar Sternad
Direktorica PIC